

تأثیر فضای مجازی بر تحولات ارتباطات سیاسی

اکبر نصراللهی، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
فرزانه شریفی، دانشجوی دکتری علوم ارتباطات اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال
عهدہ دار مکاتبات sharifi.media@gmail.com
محمدرضا حقیقی، دانشجوی دکتری علوم ارتباطات اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

تاریخ دریافت مقاله: شهریور ۹۳ تاریخ پذیرش نهایی: آبان ۹۳

چکیده

در دنیای امروز که از آن به عصر ارتباطات و اطلاعات یاد می‌شود، هیچ حوزه‌ای بدون بهره‌برداری از پتانسیل وسایل ارتباط جمعی و هم‌سو شدن با تحولات آن، نمی‌تواند راه پویایی و توسعه در اقتصاد پر رقابت جهانی و حتی محلی را ببیند و ارتباطات سیاسی نیز از این قاعده مستثنی نیست. تحولات عظیم در حوزه فناوری‌های نوین ارتباطی و صنایع اطلاعاتی، پیامدهای سیاسی خاصی را در پی داشته و دارد. تکنولوژی‌های نوین ارتباطی با بسط و گسترش بزرگراه‌های اطلاعاتی و استفاده از امکانات ماهواره‌ای و کامپیوتری در جهان، اثرات قابل توجهی بر رفتارهای کنشگران سیاسی گذاشته که این اثرات را می‌توان در بخش‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و بسیاری دیگر مورد بررسی قرار داد. فضای مجازی از آن‌جا که حاصل و مولود تکنولوژی شبکه جهانی اینترنت است، به‌خودی‌خود از ویژگی‌های جذاب و مهمی برخوردار است که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به تحولانی که بر عرصه سیاست و ارتباطات میان دولت‌ها و ملت‌ها گذاشته است، اشاره کرد. در این پژوهش سعی داریم به بررسی تأثیر و نقش فضای مجازی به‌عنوان یک بستر بالفعل برای شکل‌گیری و شکل‌دهی ارتباطات سیاسی بپردازیم.

واژگان کلیدی

فضای مجازی، شبکه‌های اجتماعی، ارتباطات، ارتباطات سیاسی.

مقدمه

پیدایش اینترنت در جهان موجب بروز نسل جدیدی از وسایل ارتباط جمعی در جهان شد که موسوم به عصر ارتباطات الکترونیک و پیدایش «دهکده جهانی» شد. گسترش سریع وسایل نوین ارتباط جمعی و افزایش کاربران آن در سطح جهان همراه با تحولات بنیادین در سطح جهان بوده است. قدرت ارتباطات فراملی مناسبات قدرت در جهان تحت الشعاع خود قرار داد، به گونه‌ای که ارزش‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی را دگرگون ساخت. امروزه در عصری زندگی می‌کنیم که دگرگونی‌های عظیمی در دنیا به وقوع پیوسته و یا در حال وقوع است. فناوری‌های فرانوین ارتباطی در دنیای امروز باعث بروز تحولات پیچیده‌ای در روابط و مناسبات سیاسی شده است و سبب ایجاد شکل جدیدی از الگوهای ارتباطی شده و به مقوله ارتباطات بین‌المللی نیز مفهوم جدیدی بخشیده است. در این بین اینترنت نیز به‌عنوان یکی از مظاهر بارز فناوری‌های ارتباطی تأثیر بسیار مهمی بر ساختارهای سیاسی جوامع امروزی داشته است.

اینترنت برای جهانی‌شدن مفاهیم جدیدی را تعریف می‌کند و باعث طرز تلقی و نگرش جدیدی به سیاست، تأثیرات فراوانی بر حوزه‌های عمومی و اجتماعی دارد. بحث دهکده جهانی که برای نخستین بار توسط مارشال مک لوهان مطرح گردید به خوبی بر نقش فن‌آوری‌های جدید در پیچیده کردن ابعاد و معیارهای زندگی و فشرده‌گی زمان و مکان تأکید دارد.

جهانی‌شدن تجربه متفاوتی از زمان و مکان است و باعث تحلیل رفتن فضا و مکان و تبدیل جهان به حوزه‌ای نسبتاً واحد خواهد شد؛ این فرآیند نظم و ساختار سنتی زمان و مکان را درهم می‌ریزد در نتیجه عملاً امکان کنش و برقراری ارتباط در سطحی فراتر از یک مکان مشخص فراهم می‌گردد و در یک فرایند پیچیده حتی هویت را که وجه‌میزه انسان است نیز با چالش روبه‌رو می‌کند. (وبستر، ۱۳۸۰)

به اعتقاد کاستلز جایگاه اینترنت به‌عنوان زیرساخت اساسی جامعه اطلاعاتی بسیار مهم است چراکه اینترنت به تقویت همه‌جانبه جامعه اطلاعاتی کمک فراوانی می‌کند. از نظر کاستلز اینترنت باعث تمرکززدایی، تنوع بی‌شمار مطالب،

مجازی بودن، کاهش اهمیت زمان و مکان و... می‌شود و سبب شکل‌گیری هویت جدیدی می‌گردد. (کستلز، ۱۳۸۰) اینترنت و کاربرد آن تأثیر مستقیمی بر روابط و مناسبات سیاسی دارد و می‌تواند از راه برقراری و افزایش ارتباطات دو سویه، به نوعی باعث ایجاد تعاملات سیاسی اثر بخش گردد و اسباب افزایش تعهد بین‌المللی، اعتماد و مشارکت بین دولت‌ها را فراهم سازد و باعث ایجاد جامعه‌ای مبتنی بر شبکه گردد به جای این که صرفاً بر گروه مبتنی باشد. (کستلز، ۱۳۸۰) اینترنت زمینه را برای شکل‌گیری و پیدایش انواع اجتماعات مجازی و به پیروی از آن پیدایش هویت‌های گوناگون، حول محورهای گوناگون را فراهم می‌سازد. رسانه مزبور بر فرآیند رشد و پیشرفت عقلانیت و تحولات جامعه مدرن تأثیر گذاشته و باعث کاهش محدودیت زمان و مکان و گسترش محدوده و بستر عملکرد پیام می‌گردد. (پنابادی، ۱۳۷۵)

رسانه‌های ارتباطی ضمن افزایش انعطاف‌پذیری افراد، سطح قابلیت انطباق آن‌ها را با موقعیت‌های جدید افزایش می‌دهد و باعث کاهش پایبندی افراد به سنت‌های معارض با جامعه مدرن و گرایش جامعه از کنش عرفی به کنش خردگرایانه می‌شود و اسباب بسط و گسترش دموکراسی، حوزه عمومی و جامعه مدنی را فراهم می‌سازد. (مک کوئیل، ۱۳۸۲)

در این مقاله سعی داریم به بررسی نقش و تأثیر فناوری‌های نوین ارتباطی به‌خصوص اینترنت بر ارتباطات سیاسی کشورها بپردازیم. در این بین نقش فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی آن به‌طور ویژه مورد بحث و بررسی قرار خواهد گرفت.

فضای مجازی

فضای مجازی از آنجا که حاصل تکنولوژی شبکه جهانی اینترنت است به‌خودی‌خود از ویژگی‌های جذاب و مهمی برخوردار است که مهم‌ترین آن‌ها شاید عبور کاربران از سدهای محکم زمان و مکان و شکسته شدن مرزهای جغرافیایی باشد. به این دو قابلیت مهم می‌توان امکانات گسترده فضای مجازی در توسعه و بسط روابط سیاسی، آموزش و ارتباطات فردی را در کنار سرعت بالا افزود اما سوی این‌ها فضای مجازی در سایه امکان برقراری نوع

اصلی این وجه از قدرت آن است که با مفهوم اقتناع، نفوذ اجتماعی و مجاب سازی همراه است.

افزایش ارتباطات الکترونیکی و اطلاعات به ویژه از طریق رسانه های مدرن، هر چند پیشرفت های فراوانی را برای بشر موجب گردیده، لکن مجاری مناسبی در اختیار حکومت ها، شرکت های فراملیتی و رسانه ها قرار داده تا حوزه قدرت و امکانات خویش را توسعه دهند. بسیاری استدلال می کنند که افزایش ارتباطات الکترونیکی به جابه جایی و جانشینی در ساختارهای سنتی نظیر خانواده، مذهب و جامعه منجر می شود و بازیگرانی با ارزش ها و الگوهای رفتاری متفاوت، جای ساختارهای مزبور را می گیرند که با جهان مدرن هم خوانی و تناسب بیشتری دارند. یکی از مهم ترین این بازیگران رسانه های جمعی است که به تحکیم و تثبیت فرایند جهانی شدن کمک می نماید. (راجرز، ۱۳۷۲) رسانه ها که در ابتدا به عنوان ابزاری ساده برای انتقال معانی مطرح بودند، بدان جا رسیدند که در عصر حاضر با تأسیس شاهراه های اطلاعاتی، کل حیات انسان را متحول ساختند و معانی تازه ای را از زندگی پدید آورده اند. این تحول ارتباطات و توسعه فن آوری اطلاعات، منشأ تحولات عظیم در عرصه قدرت سیاسی و اقتصادی در جهان گردید. تقارن این رویداد با ظهور پیامدهای منفی نظام سرمایه داری در سطح جهان مشکلاتی برای امنیت و استقلال انسانی به وجود آورده است که می تواند، چالشی جدی فراروی جامعه بشری باشد. در حال حاضر فن آوری ارتباطات، در کشورهای سرمایه دار مرکز، به مدد فرایند جهانی شدن و با کمک توانایی نرم افزاری و سخت افزاری خود و جهت دهی به اخبار، اطلاعات و دانش، وضعیتی را فراهم نموده که در آن شرکت های سرمایه دار در این حوزه به بزرگترین قدرت اقتصادی و بازیگر سیاسی و فرهنگی در سطح تبدیل می شوند. سلطه امپراطوری های رسانه ای قدرت های جهانی برای تسخیر ذهن و روح انسان ها در جهت خواسته های سیاسی، چشم انداز مثبت جهانی شدن اقتصاد و فرهنگ را تحت الشعاع قرار داده است. چرا که قدرت های رسانه ای هدفی جز تقویت منافع خود نداشته و این وضعیت بدون شک در تضاد با امنیت انسانی و نیازهای فطری و ارتباطاتی ملت ها و مردم جهان است.

دیگری از زیستن یا «زندگی دوم» توام با جذابیت های خاصی است. این جذابیت ها روز به روز گسترده تر می شوند و هر روز بیش از پیش افراد جدیدی تمایل به حضور در سایت های مجازی می کنند. البته در کنار این موضوعات، دولت ها هم تمایل به حضور در فضای سایبری برای پیشبرد اهداف داخلی و خارجی خود نشان داده اند.

فضای مجازی و ارتباطات سیاسی

کشورها در پرتو قدرت ملی خود، اهداف، منافع و ارزش های حیاتی خود را حفظ و توسعه می دهند. قدرت ملی مولفه های مختلفی از جمله؛ نظامی، سیاسی، فن آوری، اقتصادی، انسانی، فرهنگی و جز آن را دارد. در یک تقسیم بندی می توان قدرت ملی را به قدرت نرم و سخت تقسیم نمود. قدرت در چهره جدید لزوماً آشکار و محسوس نیست و فقط قدرت نظامی و اقتصادی را در بر نمی گیرد. بلکه با جذابیت فرهنگ و فرآورده های آن، کارآمدی و مقبولیت ایده و مدل سیاسی، میزان برخورداری از روحیه ملی و ظرفیت های رسانه ای و تبلیغی یک کشور ارتباط دارد. (رابرتسون، ۱۳۷۴) و به همین جهت در نظریه های جدید، قدرت ماهیت نرم افزارانه پیدا کرده و قدرت نرم به عنوان چهره سوم قدرت، پس از قدرت نظامی و اقتصادی توسط نظریه پردازانی هم چون جوزف نای معرفی شده است. ظرفیت های ارتباطی و رسانه ای را می توان یکی از عناصر قدرت نرم آن نامید.

بر اساس رویکرد قدرت نرم، برخلاف نگرش سنتی که عمدتاً قدرت، سخت افزارانه و دارای ابعاد اقتصادی و نظامی است، بخشی قابل توجهی از قدرتمندتر صحنه روابط بین الملل و محیط ملی کشورها تابع میزان تولید و گسترش قدرت تاثیرگذاری بحریف و قدرت فرهنگی، روانی و هنجاری دیگران است. به طور طبیعی کشوری می تواند اهداف و مقاصد ملی خود را بهتر محقق سازد که از قدرت بیشتری در این زمینه برخوردار باشد. و به بهترین روش بتواند، قدرت دشمن و حریف خود را با استفاده از ابزارهای رسانه ای تضعیف نماید. بنابراین، قدرت ملی شامل جنبه های گوناگونی است و در حال حاضر برجسته ترین مظهر و نمود آن قدرت نرم، به معنای عام و قدرت تبلیغی - رسانه ای به معنای خاص، آن است. ویژگی

برای این که اثرات هجمه‌های مزبور در دنیای مدرن به حداقل ممکن کاهش یابد باید با استناد، صحیح و بهینه از فناوری‌های نوین، برنامه و استراتژی مشخص و تعریف شده‌ای را برای مقابله با فرآیند مزبور تدوین و اجرا نمود و با حرف و شعار صرف نتیجه مطلوب حاصل نخواهد شد. به هر حال ارتباطات مبتنی بر رسانه‌های الکترونیکی عامل عمده‌ای در شکل‌گیری ذهنیت و هویت ناپایدار و متکثر است که باعث ایجاد تردیدهای فراوان و ناپایداری در باورهای سطحی یا نیمه سطحی افراد می‌گردد و حتی در پاره‌ای موارد بر باورهای عمیق افراد نیز تأثیر گذار است.

اینترنت به دلیل تمرکززدایی و برقراری نوع خاصی از ارتباطات با حذف و سانسور بسیار کم، اسباب گمنامی فرد در فضای مجازی را فراهم نموده و از این طریق باعث ایجاد شکل جدیدی از حوزه عمومی می‌شود. رسانه مزبور به افراد امکان می‌دهد که در روش‌های زندگی خود تحول ایجاد کنند و با چون و چراهای رسانه‌ای به تجربیات مطلوبی دست یابند و با درک جدیدی از جهان با طرز نگرش و نگاه نوینی به مسایل جهان و پیرامون آن بنگرند.

از نظر بسیاری از پژوهشگران حوزه ارتباطات بارزترین خصوصیت دوران اینترنت تکثر، چندپارگی، تعدد و عدم تعیین سیاست‌های هویتی، تمرکززدایی و غیره است که همگی باعث تضعیف منابع جمعی هویت نظیر طبقه و اجتماع می‌گردد و سطح وفاداری‌های سنتی به پیوندهای سیاسی و اجتماعی را کاهش می‌دهد. (کستلز، ۱۳۸۰) در محیط اینترنت به‌ویژه در وبلاگ‌ها فرصت پاسخگویی و نقد مطالب به مخاطبان داده می‌شود و خصوصیت گمنام بودن فرد در محیط‌های مجازی باعث ایجاد این فرصت در محیط مجازی برای کاربر می‌شود که فارغ از محدودیت‌های موجود در جهان واقعی (هم‌چون طبقه اجتماعی، سن، جنس، نژاد و سایر ویژگی‌های فردی و اجتماعی) بتواند به هویتی متفاوت از هویت خود در دنیای واقعی دست یابد.

به اعتقاد برخی از پژوهشگران مثل دیوید چاندلر ایجاد صفحات وب و بهره‌گیری از آن‌ها به نوعی نشانگر ساختار هویتی کاربران و تولیدکنندگان آن و نیز محیطی برای معرفی و عرضه شخصیت افراد است. (روزنامه کیهان، ۱۳۸۵)

با تامل در نکات پیش گفته می‌توان ادعان داشت که رسانه‌ها و فن‌آوری‌های نوین ارتباطی با نگرش ژئوپلیتیکی از جمله مهم‌ترین مولفه‌های قدرت، در صحنه روابط بین‌الملل است. این عامل به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عناصر قدرت نرم، نقش مهمی در میزان همراه‌سازی دیگران در تحقق اهداف و منافع ملی کشورها دارد و لاجرم باید اهمیت این موضوع مورد توجه جدی قرار گیرد. تامل در متون رسانه‌های غربی، آشکار می‌سازد که آنان با بهره‌گیری از سازوکارهای روان‌شناختی، جامعه‌شناختی و سیاسی، در پی آن هستند تا فرهنگ، روابط و نهادهای اجتماعی، احساس دل‌بستگی و انسجام ملی، وحدت سیاسی و مذهبی و جز آن را آماج فشار و تهدید قرار دهند و زمینه «تغییر نگرش و رفتار» و «فروپاشی از درون» را در بسیاری از کشورها و به‌ویژه به‌زعم آن‌ها کشورهای غیرلیبرال را فراهم سازند. (ماسودا، ۱۳۸۴)

پیداست که چنین اقدامی، موجب زوال نظام‌های فرهنگی و سیاسی ملت‌های آماج می‌گردد. به همین سبب، ضروری است این موضوع، به دقت مورد کاوش قرار گیرد و برای مدیریت هوشمندانه آن، و تقلیل دامنه تأثیر رسانه‌های ارتباطی، چاره‌اندیشی شود.

فضای مجازی و تحولات ملی و بین‌المللی

به اعتقاد بسیاری از پژوهش‌گران حوزه رسانه، اینترنت فضایی مناسب برای تحول روابط میان دولت‌ها، فرهنگ‌ها و نسل‌ها است و این تحول در چارچوب کنش‌های متقابل افراد در فضاهای مجازی، مباحث آنلاین در اتاق‌های گفتگو، گروه‌ها یا سرویس‌های خبری، وبلاگ‌ها و... شکل می‌گیرد و ارتباطات جمعی یک طرفه پایان می‌یابد.

چیستی تعاملی اینترنت سبب می‌شود که هر شخصی در هر لحظه هم ارسال کننده و هم دریافت‌کننده پیام باشد به شکلی که تمایز قایل شدن بین دو مقوله تولید و مصرف پیام مشکل می‌گردد. هویت پسامدرن یا مدرنیته از پیامدهای گسترش روزافزون اینترنت است. ویژگی بارز هویت پسامدرن سیالیت، درهم آمیختگی و بی‌ثباتی است که تا حد زیادی ناشی از نفوذ فراوان و هجمه شدید رسانه‌های فرهنگی در قالب مد مصرف، تبلیغات و... است. این مسایل پیوسته درحال تضعیف و بی‌ثبات کردن هویت‌ها هستند.

اینترنت و سیاست

امکانات و خدمات اینترنتی در بخش سیاسی جوامع به طور نسبی توسعه یافته، آشکارتر از سایر بخش‌هاست؛ چرا که حضور بافت سیاسی جامعه و حضور ساخت حکومت و ارگان‌های سیاسی در همه شئون و اجزای جامعه، از ضروریات اولیه حکومت است. ارتباطات دور از نظر سیاسی، اشراف حکومت و دولت را به مردم، تشکل‌های سیاسی، گروه‌های فشار، احزاب و انجمن‌ها تحقق می‌بخشد و از طرفی، به فرهنگ سیاسی جامعه و ارتقای سطح کیفی آن کمک شایانی می‌کند.

نقش فضای مجازی در مناسبات سیاسی

تأثیر و نقش اینترنت را در رابطه با استحکام روابط ملل و اشاعه فرهنگ و آگاهی یک جامعه و ارتباط آن با سایر ملل می‌توان بررسی کرد. هم‌چنین اینترنت به‌عنوان یکی از مجریان حکومت، در پاسخگویی بخشی از نیازهای اجتماع، نقش اساسی دارد. نمونه‌هایی از این نیازها عبارتند از:

- بهره‌مند ساختن نیاز مناطقی که از فواید ارتباطات همگانی محروم بوده‌اند.
 - رساندن تکنیک‌های جدید آموزشی به مناطقی که فاقد وسایل کافی برای تعلیم و تربیت هستند.
 - بالا بردن سطح بهداشت عمومی.
 - پخش اخبار و اطلاعات در نواحی دور دست.
 - ایجاد اتحاد ملی و روابط نزدیک‌تر اجتماعی.
- در حیطه وسیع‌تر آن، ارتباط جامعه با جوامع دیگر است که خود یک ارتباط پویا و متشکل است و مخابرات به عنوان یک مجری، در مبادله عقاید و تفکر و فرهنگ نقش بسزایی دارد. (استیونسن، ۱۳۸۴)

فضای مجازی و حاکمیت ملی

کاربرد اینترنت و فضای مجازی در ابعاد سیاسی امروز با توجه به فناوری‌های جدید، شکل دیگری گرفته است. بدین ترتیب که پس از مطرح شدن تجارت الکترونیک، آموزش از راه دور ... پدیده‌ای مطرح شده که "دولت الکترونیک" نامیده می‌شود. ویژگی اصلی دولت الکترونیک، ارائه خدمات با هزینه کمتر و اثربخشی بالاتر به همه آحاد مردم و

خواهان مرتبط ساختن همه مردم با یکدیگر و با دولت است.

(ویستا، ۱۳۹۲)

"دولت الکترونیک، شیوه‌ای برای دولت‌ها به منظور استفاده از فناوری‌های جدید است که به افراد، تسهیلات لازم برای دسترسی مناسب به اطلاعات و خدمات دولتی و اصلاح کیفیت خدمات و ارائه فرصت‌های گسترده‌تر، برای مشارکت در فرایندها و نهادهای مردم سالار را فراهم می‌سازد. دولت‌ها به دلایل زیر ناگزیرند اقدام به ایجاد دولت الکترونیک کنند:

- رشد فن آوری به‌ویژه فن آوری اطلاعات و ارتباطات.
- سرمایه‌گذاری بنگاه‌های اقتصادی در بخش فناوری اطلاعات و تطبیق آن با نیازها و شرایط خویشتن.
- رشد استفاده از اینترنت و عادت کردن مردم به استفاده از آن.
- تغییر انتظارات شهروندان و بنگاه‌های اقتصادی.
- فشارهای ناشی از رقابت.
- جهانی شدن. (سازی)

امکان جدید برای حضور در فعالیت‌های سیاسی

در اوایل سال ۲۰۰۷ کشور سوئد اولین سفارت‌خانه را در زندگی دوم افتتاح کرد. در این سفارت‌خانه به افراد راهنمایی‌های لازم جهت تهیه ویزا و سفر به این کشور داده می‌شود. افراد با وارد شدن به این سفارت‌خانه با فرهنگ، آداب و رسوم و مکان‌های دیدنی کشور سوئد آشنا می‌شوند. در واقع این کار تبلیغی برای جذب گردشگر است. با توجه به جذابیت‌هایی که در این فضا وجود دارد، کشورهای دیگری هم درخواست باز کردن سفارت‌خانه را نموده‌اند. فضای مجازی این قابلیت را دارد تا در آن گروه‌های سیاسی و اجتماعی مختلف با برپا کردن تجمع‌های گوناگون بتوانند به ترویج و تبلیغ نظرات خود پردازند. (Breerton, 2007) & Connor

فضای مجازی و ارتباطات سیاسی از دید نظریه

پردازان

جان تامپسون از پژوهشگران مطرح در زمینه مطالعات فرهنگی میان رشته‌ای است که در اثر «ایدئولوژی و فرهنگ مدرن» خود با سبک تحلیلی، تحولات اجتماعی را از منظر

مردان سیاسی در پشت اتاق‌های در بسته تصمیمات سیاسی را اخذ و یا دور از چشم مردم عادی زد و بند داشتند، اکنون به دلیل افزایش آگاهی عمومی، دست آن‌ها به واسطه فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی برملا شده است و دیگر آن حالت اسطوره‌ای را ندارند. دیگر هاله‌ای از اوام پیرامون شخصیت آن‌ها نیست. حتی در کشورهای جهان سوم نیز حجاب پیشین، که واسطه‌ای میان مردم عادی و صاحبان قدرت بود از میان رفته است.

نتیجه‌گیری

همان‌طور که در ابتدای این مقاله آمد، ما در عصری زندگی می‌کنیم که انفجار اطلاعات در آن اجتناب‌ناپذیر است و وقوع جامعه اطلاعاتی، گسترش فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی، با تمامی پیامدهای مثبت و منفی‌اش در حال تکوین است.

افزایش فناوری‌های جدید می‌تواند این اثر مفید را داشته باشد که در امر انفجار اطلاعات اختیارات بیشتری به کاربران بدهد. این اختیارات به استفاده‌کنندگان کمک می‌کند با تراکم اطلاعات یا تاخیر معنی^۱ فناوری‌های جدید و مخصوصاً اینترنت ممکن است مستلزم شکل‌گیری اشکال جدید ارتباطات بین‌المللی سیاسی نیز باشد. فضای مجازی در نوع خود بستری جدید برای مشارکت شهروندان در عرصه سیاسی کشورها شده است به طوری که می‌توان گفت بخش عمده رویدادهای سیاسی اخیر جهان، مدیون فضای مجازی می‌باشد. همان‌طور که دیدیم فضای مجازی دارای دو اثر کلی در حوزه ارتباطات سیاسی می‌باشد که هر یک به‌طور کلی در بردارنده اثرات مهمی بر فرایند سیاسی داخلی و خارجی کشورهاست.

فرهنگی مورد بررسی قرار می‌دهد. (مهدی زاده، ۱۳۹۲) اثر دیگر او «رسانه و مدرنیته» است. این اثر، اثری جامع در زمینه رسانه‌ها و مطالعات فرهنگی است. از نظر او تحول و توسعه رسانه‌های ارتباطی، ترکیب و سرشت زندگی اجتماعی را تغییر داده و اشکال جدیدی از تعامل و عمل را به وجود آورده است. او معتقد است: «تحول رسانه‌های ارتباطی از نخستین اشکال چاپ تا گونه‌های اخیر ارتباط الکترونیکی، جزئی از ظهور و تحول جوامع مدرن قوام بخش پدیده‌ای است که آن را مدرنیته می‌خوانیم.» (تامپسون، ۱۳۸۰)

الوین تافلر به‌عنوان یک پژوهشگر رسانه‌ای نشان می‌دهد که چگونه رسانه از یک ابزار ساده به شکل پیشرفته به ابزار سیاسی قدرت تبدیل می‌شود. او رسانه‌ها را کارپرداز قوی، سریع و گسترده در روابط قدرت معرفی می‌کند. لذا صاحبان قدرت به آن توجه دارند و برای ثبات داخلی، توسعه نفوذ خارجی از قدرت رسانه‌ها بهره می‌گیرند. (همان، ۱۳۸۰)

اثرات سیاسی فضای مجازی

۱- تحولات سیاسی: تحولات سیاسی ناشی از گسترش وسایل ارتباط جمعی جدید به خصوص اینترنت با گسترش حیطه عمل رسانه‌های جمعی، امکان دخالت در جهت‌دهی رویدادهای سیاسی توسط صاحبان رسانه‌ها را بیشتر کرده است. به‌عنوان نمونه، رویدادهای چین و تظاهرات سیاسی دانشجویان، جریان‌های فتنه‌انگیز انتخابات دهمین دوره ریاست جمهوری ایران و نحوه پوشش خبری آن توسط رسانه‌های غرب و یا پوشش خبری تظاهرات سراسری در فرانسه و انگلیس و نیز انقلاب‌های اخیر خاورمیانه که منبعث از تحرکات فضای مجازی شهروندی بوده و بسیاری دیگر که در هر یک از این رویدادها، شبکه‌های تلویزیونی ماهواره‌ای هم‌چون شبکه سی.ان.ان، بی بی سی، العربیه، فاکس نیوز و بسیاری دیگر افکار عمومی جهان را در شناخت این رویدادها به نفع طیفی خاص ساماندهی می‌کردند.

۲- تاریخ انقضا: کاهش اقتدار چهره‌های سیاسی و دولت‌ها، زایل شدن اسطوره مردان قدرتمند، به دلیل اطلاع مردم از زوایای مختلف زندگی معمولی آن‌ها، اندیشه‌های سیاسی‌شان، شکست‌ها و خلاصه عادی شدن رفتارهای آنان توسط دوربین‌های خبری و وسایل ارتباط جمعی. اگر روزی

فهرست منابع

۱. استیونسن، نیک (۱۳۸۴)، "رسانه‌های جدید و جامعه اطلاعاتی"، ترجمه پیروز ایزدی. فصل‌نامه رسانه، شماره ۶۲.
۲. ام راجرز، اورت (۱۳۷۲)، "تکنولوژی‌های ارتباطی و رسانه‌های نوین در جامعه"، ترجمه سیما و احمد جعفری چمازکتی، روزنامه قدس، شماره ۱۷۳۱.
۳. پنابادی، اعظم (۱۳۷۵)، "تلویزیون ماهواره‌های و اثرات آن بر فرد و جامعه"، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
۴. رابرتسون، یان (۱۳۷۴)، "درآمدی بر جامعه (با تأکید بر نظریه‌های کارکردگرایی، ستیز و کنش متقابل نمادی)"، ترجمه حسین بهروان، چاپ دوم، مشهد: آستان قدس رضوی.
۵. روزنامه کیهان، شماره ۱۸۷۵۰، ۱۳۸۵، صفحه ۶.
۶. سورین، ورنر و تانکارد، جیمز (۱۳۸۲)، "نظریه‌های ارتباطات". ترجمه دکتر علیرضا دهقان، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۷. کاستلز، مانوئل (۱۳۸۰)، "عصر اطلاعات، قدرت هویت"، ترجمه حسن چاوشیان، تهران: طرح نو.
۸. کاستلز، مانوئل (۱۳۸۰)، "عصر اطلاعات (جلد دوم)"، ترجمه احمد علیقلیان و افشین خاکباز، تهران: طرح نو.
۹. ماسودا، یونجی (۱۳۸۴)، "چیستی جامعه اطلاعاتی"، ترجمه دکتر سید محمد مهدی زاده، فصل‌نامه رسانه، شماره ۶۲.
۱۰. مک کوئیل، دنیس (۱۳۸۲)، "درآمدی بر نظریه‌های ارتباطات جمعی"، ترجمه پرویز اجلالی، تهران: نشر مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها. چاپ اول.
۱۱. مهدی‌زاده، سید محمد (۱۳۹۲)، "نظریه رسانه؛ اندیشه‌های رایج و دیدگاه‌های انتقادی"، تهران: همشهری.
۱۲. وبستر، فرانک (۱۳۸۰)، "نظریه‌های جامعه اطلاعاتی"، ترجمه اسماعیل قدیمی، تهران: قصبه‌سرا.
۱۳. ویستا، زندگی دوم در فضای مجازی (۱۳۹۲) نشانی سایت:

<http://vista.ir/article/320106>

14. Breerton, p. & O Connor, B. (2007) Pleasure and Pedagogy: The Consumption of DVD Add-Ons Among Irish Teenagers, Convergence. International Journal of Research into New Media Technologies, SAGE publications.

